

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка
(повна назва вищого навчального закладу)

Кафедра

Безпеки життєдіяльності та права
(повна назва кафедри)

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«Господарський процес»

(шифр і назва навчальної дисципліни)

галузь знань

081 Право

(шифр і назва напрямку підготовки)

Спеціальність

081 Право

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація

(назва спеціалізації)

освітньо-професійна програма

Право

факультет Навчально-науковий інститут механотроніки та систем менеджменту

(назва інституту, факультету, відділення)

Розробник:

к.ю.н.асистент
Г.С. Іванова

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Кірієнко М.М.

Протокол засідання кафедри
Безпеки життєдіяльності та права
№ 14 від 05.02.2019р.
Зав. кафедри, доцент

Укладач:

Іванова Г.С. – к.ю.н. асистент кафедри Безпеки життєдіяльності та права ХНТУСГ імені Петра Василенка

Методичні рекомендації призначені для надання допомоги студентам у засвоєнні основних тем навчальної дисципліни «Господарський процес» з урахуванням положень Господарського процесуального Кодексу, сучасних досягнень науки, а також специфіки викладання дисципліни для студентів вищих навчальних закладів.

ВСТУП

Сьогодні господарське процесуальне право зайняло чільне місце серед інших галузевих наук і розглядається у вищих юридичних навчальних закладах як навчальна дисципліна. Господарське процесуальне право як юридична наука являє собою сукупність правових знань покликаних забезпечити організацію здійснення господарського правосуддя з метою захисту прав і законних інтересів осіб та інтересів держави при розгляді господарського спору в суді. Нові ринкові умови суттєво впливають на значення розвитку та удосконалення порядку захисту прав у порядку господарського судочинства. Нещодавно було оновлено редакцію Господарського процесуального кодексу України та запроваджено низку новел процесу судочинства у даній сфері.

Предметом навчальної дисципліни «Господарський процес» є сукупність правових знань, що накопичені та постійно поглиблюються в результаті спеціальних досліджень та узагальнення практики господарських судів.

Мета навчальної дисципліни «Господарський процес» полягає у формуванні у студентів системи теоретичних знань щодо основних понять, інститутів, принципів і джерел господарського процесуального права, положень щодо організації та діяльності господарських судів України, особливостей розгляду господарських спорів; у здобутті практичних навичок застосування норм процесуального права разом з нормами матеріального права при вирішенні спорів підвідомчих господарським судам, вміння застосовувати на практиці набуті знання та складати відповідні процесуальні документи. Зазначене сприятиме кращому розумінню порядку розгляду спорів підвідомчих господарським судам та забезпечить належну фахову підготовку спеціаліста-правознавця.

Вивчення курсу «Господарський процес» передбачає, що в результаті кожного студент повинен:

знати:

- основні засади господарського процесу;
- структуру господарських судів, їх компетенцію, підвідомчість і підсудність господарських спорів;
- стадії та порядок вирішення господарських спорів;
- порядок виконання рішень, ухвал, постанов господарського суду;

вміти:

- тлумачити та застосовувати норми Конституції України, господарського процесуального і матеріального права, постанови Пленуму Верховного суду України, роз'яснення Касаційного господарського суду;
- приймати обґрунтовані процесуальні рішення у спірних процесуальних ситуаціях;
- складати позовні заяви та інші процесуальні документи.

Основні завдання дисципліни:

- практичне оволодіння термінологією господарського процесу;
- набуття знань з теоретичних основ господарського процесу;
- вивчення поняття і правової природи господарського процесу;

- забезпечення розуміння студентами правової здійснення господарського судочинства;

- засвоєння правил та особливостей провадження господарського процесу.

Навчальна дисципліна **«Господарський процес»** розроблена з урахуванням того, що студенти засвоїли положення основоположних правових навчальних дисциплін, таких як «Теорія держави та права», «Конституційне право», «Основи судоустрою». Разом з цим, Господарський процес є однією з фундаментальних навчальних дисциплін. Її вивчення сприяє усвідомленню майбутніми фахівцями значення норм права, які регулюють форми захисту прав суб'єктів господарювання, ролі господарського судочинства, яке є процесуальною формою реалізації права, а також формою реалізації судової влади.

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

Вивчення дисципліни «Господарський процес» проходить у формі лекцій, семінарських занять, практичних занять та самостійної роботи.

Метою аудиторних занять є систематизоване засвоєння студентами теоретичних знань про поняття, завдання, основні принципи та інститути Трудового права. Аудиторні заняття передбачають форми контролю засвоєння змісту дисципліни.

Лекційні заняття передбачають викладення нового теоретичного матеріалу викладачем, сприйняття цього матеріалу студентами. За своїм змістом лекції охоплюють основний теоретичний матеріал найважливіших тем навчальної дисципліни.

Семінарське заняття – форма навчального заняття, під час якого викладач організує обговорення попередньо визначених питань, до яких студенти повинні готувати тези виступів. Результати самостійної роботи по підготовці до семінару, та безпосередня робота на семінарі фіксується у робочому зошиті семінарських та практичних занять, ведення якого обов'язково для кожного студента. Робота на семінарському занятті також передбачає доповіді за попередньо підготовленими студентами рефератами. Викладач оцінює виступи студентів, їх активність у дискусії, рівень знань та уміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо.

Практичне заняття – форма навчального заняття, на яких студенти повинні набути навичок практичного застосування положень трудового законодавства України до конкретних життєвих ситуацій, закріпити теоретичні знання з предмету.

Мета практичного заняття – поглиблене і систематичне вивчення найбільш складних і важливих тем навчальної дисципліни «Господарський процес». Практичні заняття покликані не стільки повторювати, скільки поповнювати і конкретизувати матеріал лекційного курсу і навчальної літератури.

Завдання для практичних занять студент виконує у письмовій формі, для чого заводить спеціальний зошит. Тему та номери завдань призначає завчасно викладач відповідно до Збірника завдань для практичних занять.

Під час практичних занять студенти під контролем викладача обговорюють рішення практичних завдань. Відповіді на кожне питання повинні бути мотивованими з обов'язковим посиланням на відповідні норми трудового законодавства. Вимоги до усних відповідей студентів на практичних заняттях є загальноприйнятими. Спочатку зачитується зміст завдання (фабула задачі), а потім письмове рішення з необхідними коментарями та поясненнями. В обговоренні рішення беруть участь усі студенти групи.

Викладач оцінює вірність, повноту й обґрунтованість рішень, викладених студентами, їх активність у дискусії, рівень знань та уміння формулювати й відстоювати свою позицію тощо.

Викладач, який проводить заняття, підводить підсумки обговорення, робить зауваження щодо неточних, некоректних і помилкових рішень студентів та формулює правильні відповіді на поставлені у завданні питання.

При повній і правильній відповіді на питання, які стоять у завданні, викладач може змінити деякі вихідні дані цього завдання, щоб змусити студента зайнятися пошуком іншої відповіді. Такий підхід викладача до можливих варіантів розвитку ситуації і способів їх вирішення не тільки створює робочу обстановку у групі, активізує студентів, а й викликає у них особливий інтерес до проведення таких занять.

Непідготовленість до заняття, відсутність письмових рішень домашнього завдання чи пропуск заняття (незалежно від причин) тягне за собою обов'язкове його відпрацювання.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Розв'язання практичних завдань є окремою формою вивчення навчальної дисципліни Господарський процес, яка спрямована на оволодіння навичками щодо практики застосування норм цієї галузі права.

Основними цілями розв'язання задач з навчальної дисципліни є:

1. Досягнення високого рівня обґрунтування власної правової оцінки фактичних обставин поданої ситуації.
2. Розвиток вмінь надавати окрему правову оцінку конкретно представлених фактичних обставин запропонованої ситуації.
3. Максимальне наближення навчальних форм засвоєння законодавство до змісту конкретних правових елементів відповідних документів реальних нотаріальних проваджень.
4. Закріплення навичок самостійної роботи студентів з нормативним матеріалом.

Будь-яке практичне завдання складається з *декількох частин*:

- а) умови (фабула завдання);
- б) питання.

Фабулою завдання є інформація про уявні події, можливо пов'язані з певними діями правозастосовників.

Завдання полягає у вимозі представити студентом висновки, що зроблені самостійно: або про представлену ситуацію, або правову оцінку ситуації чи оцінку дій правозастосовників.

Вирішення практичного завдання включає в себе декілька послідовних етапів:

- 1) юридична оцінка наданої практичної ситуації;
- 2) власна правова оцінка наведеної ситуації;
- 3) обґрунтування власної правової оцінки студентом із відповідними посиланнями на норми чинного законодавства;
- 4) Формулювання остаточної відповіді на поставлені в задачі запитання.

Юридична оцінка практичної ситуації повинна базуватися на представленій у практичному завданні інформації про певну життєву ситуацію. Використовуючи знання, отримані в процесі вивчення навчальної дисципліни, студент повинен випрацювати власну позицію щодо оцінки події.

Оскільки умови задачі не можуть бути викладені з урахуванням усіх можливостей і абсолютно повно, перш за все необхідно напрацювати декілька пріоритетних напрямків вирішення завдання. Підбираючи аргументи щодо кожного з них, відкидаються найменш вірні та найменш аргументовані варіанти.

Після обрання найбільш оптимального варіанту, формулюється розгорнута відповідь із викладенням власних аргументів стосовно саме такого варіанту. Рішення повинно бути розгорнутим, аргументованим із посиланням на норми чинного законодавства.

Формула рішення повинна слідувати за основними положеннями, аргументами та містити їх підсумок, що знаходить вираження у чіткій відповіді на поставлені в задачі питання. При вирішенні завдання студент повинен користуватися нормами чинного законодавства, власними знаннями, отриманими при вивченні курсу «Господарській процес», теоретичними надбаннями юридичної науки.

СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Підсумкова оцінка знань студентів залежить від способів або підходів, що застосовуються при визначенні рівня знань студента. Вони, в свою чергу, залежать від форми навчання студента. У разі оцінювання знань студента заочної форми навчання, то воно проводиться на ґрунті усної\письмової відповіді на екзаменаційний (три питання) або заліковий білет (два питання), який студент отримує на підсумковому контролі, що знаходить своє вираження у кінцевій оцінці за п'ятибальною системою, стобальною системою, або за системою ECTS. У разі оцінки знань студентів денної форми навчання, підсумкова оцінка знаходить своє вираження у кінцевій оцінці за п'ятибальною системою, стобальною системою, та за системою ECTS, яка визначається сумою балів, набраних студентом при виконанні окремих видів робіт. Бали за проведену роботу нараховуються при оцінюванні відповідей на практичних заняттях, поточних модульних контролів, іспиту (у разі його складання).

При складанні семестрового екзамену, кількість балів, відведених на поточний контроль, складає не більше 60 за 100 бальною шкалою. При складанні заліку, кількість балів, підсумкова оцінка виставляються за результатами поточного контролю за 100 бальною шкалою.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами в процесі навчання, забезпечення управління навчальною мотивацією студентів. Оскільки основним завданням поточного контролю є встановлення і оцінювання рівнів розуміння і первинного засвоєння окремих елементів змісту теми, встановлення зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх тем, допускається опитування студентів і під час лекційних занять. Оцінки на семінарському, практичному занятті, які виставляються студенту, заносяться до журналу обліку роботи викладача в колонку з надписом, що засвідчує дату проведення заняття. Форми і методи опитування обирає викладач. Студенти, що були відсутніми на занятті, зобов'язані відпрацювати його.

Модуль (проміжна атестація) проводиться після вивчення матеріалу певних змістових модулів, на які поділено програмний матеріал.

Форма модульного контролю розробляється лектором або провідним викладачем з дисципліни у вигляді тестів, письмової контрольної, колоквиуму, тощо. Підсумкова оцінка з модуля це – сумарна оцінка, зі своїм ваговим коефіцієнтом, з усіх видів робіт, що входять до модуля. Підсумкову модульну оцінку викладач заносить до «Модульної відомості», яка надається йому старостою групи, та фіксує її у журналі обліку роботи викладача.

Семестровий контроль з навчальної дисципліни «Господарський процес» проводиться у формі семестрового іспиту.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ НА ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТТЯХ

Оцінювання проводиться за п'ятибальною шкалою.

Оцінка «відмінно» має місце, якщо студент активно працює протягом усього практичного заняття, дає повні відповіді на запитання викладача у відповідності з планом практичного заняття і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, знання відповідної літератури та законодавства з питань, що виносяться на практичне заняття, здатний викласти та аргументувати власне бачення розв'язання практичного завдання з даної тематики, проявляє здібність до підбивання висновків на підставі огляду викладеного матеріалу.

Оцінка «добре» має місце при дотриманні таких вимог: студент активно працює протягом практичного заняття, питання висвітлені достатньо повно, викладення матеріалу послідовне, обґрунтоване, з посиланнями на відповідні нормативні акти, узагальнення судової практики та літературні джерела, викладення питань повинно логічно завершуватися самостійними висновками. Але, у відповіді студента допускаються окремі неточності, незначні помилки, відсутня виключна та беззаперечна аргументованість.

Оцінка «задовільно» має місце у тому разі, коли студент у цілому оволодів основним масивом питань з даної теми, проявляє основні знання лекційного та нормативного матеріалу, літератури, намагається робити висновки й розв'язувати практичні завдання. Але, студент на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за вимогою викладача, питання висвітлюються неповно, у відповідях містяться серйозні помилки.

Оцінка «незадовільно» виставляється у разі, коли студент виявив повну неспроможність висвітлити питання, у випадках, коли питання висвітлені неправильно, практичні завдання вирішені невірні. Оцінка з навчальної дисципліни Нотаріат України за семестр, що виставляється у «Відомість обліку успішності», складається з урахуванням результатів поточного та підсумкового контролю і оформлюється: за національною системою, за 100-бальною шкалою та за шкалою ECTS.

100-бальна система	оцінка ECTS	оцінка за національною системою	
		Іспит	Залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ
до практичних (семінарських) занять

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Змістовний модуль 1. Загальні засади господарського процесу

**1. Поняття господарського процесуального права
і господарського процесу**

Практичні заняття – 2 години

Питання для обговорення:

1. Поняття, предмет, методи та система господарського процесуального права.
2. Поняття господарського процесу.
3. Принципи господарського процесу.
4. Форми господарського судочинства.
5. Система курсу «Господарський процес».
6. Джерела господарського процесуального права.

Методичні рекомендації:

Навчальна мета: домогтися обізнаності студентів у питаннях поняття господарського процесуального права як навчальної дисципліни, як науки, що передбачаються програмою навчальної дисципліни, слугувати подальшому міцному засвоєнню знань про методологію науки. Отримання студентами вичерпної інформації про предмет і методи господарського процесуального права, сприяти формуванню наукового світогляду, підвищення рівня правової свідомості, правової культури, моральних, естетичних та інших якостей особистості.

Треба звернути належну увагу при підготовці до заняття на визначення місця господарського процесуального права серед юридичних та соціальних наук. Навчальна дисципліна «Господарський процес» передбачає, що студенти засвоїли положення основоположних правових навчальних дисциплін, таких як «Теорія держави та права», «Конституційне право», «Основи судоустрою».

Господарський процес визначають як порядок, який опосередковує захист майнових прав і законних інтересів суб'єктів господарювання, порядок, за допомогою якого реалізуються норми матеріального (господарського) права. Вивчення теми сприятиме розвитку навичок чіткого формулювання теоретичних положень: давати визначення поняттям предмету господарського процесуального права, методології, методу тощо.

При вивченні даної теми, слід звернути увагу на зв'язок з іншими галузями права. Господарське процесуальне право як одна з галузей системи вітчизняного права характеризується самостійними предметом і методом, добре розвиненою нормативною базою. Воно має своє призначення та відповідні

принципи, на яких засноване регулювання відносин, що виникають під час вирішення господарських спорів.

Студентам необхідно ознайомитися із принципами господарського процесу, які зазначені у ст.2 ГПК України. До таких принципів віднесено верховенство права; рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; гласність і відкритість судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; змагальність сторін; диспозитивність; пропорційність; обов'язковість судового рішення; забезпечення права на апеляційний перегляд справи; забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення у визначених законом випадках; розумність строків розгляду справи судом; неприпустимість зловживання процесуальними правами; відшкодування судових витрат сторони, на користь якої ухвалене судове рішення. Потрібно дослідити кожен із зазначених принципів та відповідні норми Кодексу.

Під час вивчення теми студенти повинні запам'ятати, що господарське судочинство здійснюється у порядку наказного та позовного провадження.

Система курсу “Господарський процес” передбачає вивчення норм, що регламентують господарський процес, які включають норми загальної та особливої частин. Потрібно ознайомитися з питаннями, що регулюють норми обох частин господарського процесуального права.

Первісним джерелом господарського процесуального права як і системи права, взагалі, є Конституція України. Джерелом господарського процесуального права є нормативно-правові акти, які вміщують правові норми, що регулюють господарське судочинство. Зокрема, Закон України «Про судоустрій та статус суддів» і Господарський процесуальний кодекс України, які становлять основу господарського процесуального законодавства.

Також необхідно засвоїти інформацію і про інші джерела господарського процесуального права.

Термінологічне завдання: господарське процесуальне право як галузь права, господарський процес, принцип господарського судочинства, джерело господарського процесуального права.

Методичне завдання:

1. Накресіть схему “Система господарського процесуального права”.
2. Складіть таблицю “Принципи господарського судочинства”.

Рекомендована література:

1. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. д. ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М. М. Ясинка – К.: Алерта, 2018. – 500 с.
2. Іванюта Н.В. Функції господарського судочинства: монографія. /– К.: Фенікс, 2018. – 516 с.
3. Світличний О.П. Господарський процес: підручник. – К.: НУБіП, 2016. – 337 с. [1]
4. Балюк І. А. Господарське процесуальне право: Навч. посібник.: КНЕУ, 2008. – 224 с.
5. Васильєв С. В. Господарський процес України : підручник. – К.: ЭСПАДА, 2010. – 288 с.

6. Господарське процесуальне право України : навч. посібник / В.Л. Костюк, К.М. Біда, В.В. Бонтлаб [та ін.]; за заг. ред. В. Л. Костюка. – К. : Ін Юре, 2009 – 223 с.
7. Господарське процесуальне право України: Підручник / За ред. О. І. Харитонової. – К.: Істина, 2008. – 360 с.
8. Чернадчук В. Д., Сухонос В. В., Нагребельний В. П. та ін. Господарське процесуальне право України: Підручник / В.Д. Чернадчук, В.В. Сухонос, В.П. Нагребельний, Д. М. Лук'янець; За заг. ред. к.ю.н. В.Д. Чернадчука. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 331 с.
9. Чернадчук В.Д., Сухонос В. В. Основи господарського процесуального права України: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 220 с.
10. Гоша І.О. Право на захист в умовах реформування господарського сдочинства. / Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». №50. Том 1. С. 124-126.
11. Канарик Ю.С. Принцип мови у контексті вдосконалення господарського судочинства / Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2017. Випуск 5. Т. 1. С. 132-134.
12. Іванюта Н.В. Характеристика регулятивної функції господарського процесуального права / Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2018. Випуск 1. Т. 1. С. 92-96.
13. Щербина В. Резнікова В. Сучасні тенденції розвитку господарського процесу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.9-27.
14. Устименко В. Удосконалення господарського процесу: економічно правові аспекти. / Право України. 2017. Випуск 9. С.27-34.
15. Подцерковний О. Проблеми в адаптації та наблизенні до практики новел проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.35-44.
16. Бобкова А., Банасько О. Новели проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.45-50.

2. Організація діяльності господарських судів в Україні

Практичні заняття – 2 години

Питання для обговорення:

1. Правовий статус суддів господарських судів України.
2. Система господарських судів України.
3. Місцеві господарські суди: склад та компетенція.
4. Апеляційні господарські суди: склад та компетенція.
5. Касаційний господарський суд в Україні: склад та компетенція.
6. Права та обов'язків суддів.
7. Незалежність суддів та правові гарантії їх забезпечення. Недоторканість суддів.
8. Кваліфікаційні комісії суддів: склад та компетенція.
9. Кваліфікаційна атестація суддів.
10. Дисциплінарна відповідальність суддів.

Методичні рекомендації:

Відповідно до ст.1 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» судова влада в Україні відповідно до конституційних засад поділу влади

здійснюється незалежними та безсторонніми судами, утвореними законом. Судову владу реалізують судді та, у визначених законом випадках, присяжні шляхом здійснення правосуддя у рамках відповідних судових процедур.

Вивчення даної теми передбачає засвоєння студентами положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо правового статусу суддів у тому числі і господарських судів України.

Під час роботи над засвоєнням теми необхідно дослідити систему господарських судів України. Так, господарські суди становлять єдину систему спеціалізованих судів, яка складається з:

- місцевих господарських судів,
- апеляційних господарських судів;
- Касаційного господарського суду.

Потрібно ознайомитися із питаннями щодо складу та компетенції місцевих та апеляційних господарських судів, Касаційного господарського суду в Україні та особливостями питань організації його діяльності.

Окрім цього, студентам необхідно звернути увагу на перелік прав та обов'язків суддів, ознайомитися з положеннями законодавства щодо незалежності та недоторканності суддів, а також нормами щодо складу та компетенції кваліфікаційних комісій суддів, щодо кваліфікаційної атестації суддів та дисциплінарної відповідальності суддів. Слід звернути увагу, що скасування або зміна судового рішення не має наслідком дисциплінарну відповідальність судді, який брав участь у його ухваленні, крім випадків, коли скасоване або змінене рішення ухвалено внаслідок умисного порушення норм права чи неналежного ставлення до службових обов'язків.

Термінологічне завдання: система господарських судів, права судді господарського суду, обов'язки судді господарського суду, дисциплінарне провадження щодо судді.

Методичне завдання:

1. Накресліть схему “Статус судді господарського суду”.
2. Зобдайте схематично систему господарських судів України.

Рекомендована література:

1. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. д. ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М. М. Ясинка – К.: Алерта, 2018. – 500 с.
2. Світличний О.П. Господарський процес: підручник. – К.: НУБіП, 2016. – 337 с.^[1]_[SEP]
3. Балюк І. А. Господарське процесуальне право: Навч. посібник.: КНЕУ, 2008. – 224 с.
4. Васильєв С. В. Господарський процес України : підручник. – К.: ЭСПАДА, 2010. – 288 с.
5. Господарське процесуальне право України : навч. посібник / В.Л. Костюк, К.М. Біда, В.В. Бонтлаб [та ін.]; за заг. ред. В. Л. Костюка. – К. : Ін Юре, 2009 – 223 с.
6. Господарське процесуальне право України: Підручник / За ред. О. І. Харитонові. – К.: Істина, 2008. – 360 с.

7. Господарські суди в Україні: історичний нарис, портрети, події: Наук.попул. вид. / Д. М. Притика, А. Й. Осетинський. К.: Ін Юре, 2006. 464 с.

8. Чернадчук В. Д., Сухонос В. В., Нагребельний В. П. та ін. Господарське процесуальне право України: Підручник / В.Д. Чернадчук, В.В. Сухонос, В.П. Нагребельний, Д. М. Лук'янець; За заг. ред. к.ю.н. В.Д. Чернадчука. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 331 с.

9. Чернадчук В.Д., Сухонос В. В. Основи господарського процесуального права України: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 220 с.

10. Устименко В. Удосконалення господарського процесу: економічно правові аспекти. / Право України. 2017. Випуск 9. С.27-34.

11. Подцерковний О. Проблеми в адаптації та наблизенні до практики новел проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.35-44.

12. Найченко А.М. Інформаційні технології в господарському судочинстві України та зарубіжних країн/ Науковий вісник публічного і приватного права. 2017. Випуск 6. Том 3. С. 9-13.

13. Найченко А.М. Електронне правосуддя й інститут електронних доказів у господарському процесі: можливості взаємодії. / Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». №48. Том 1. С. 112-114.

3. Юрисдикція господарських судів.

Практичні заняття – 2 години

Питання для обговорення:

1. Поняття та види юрисдикції (підвідомчості) господарських справ.
2. Справи, підвідомчі господарському суду.
3. Справи, що розглядаються Вищим судом з питань інтелектуальної власності.
4. Поняття та види підсудності справ.
5. Інстанційна юрисдикція.
6. Територіальна підсудність.
7. Виключна підсудність.
8. Передача господарських справ.

Методичні рекомендації:

Вивчення даної теми передбачає засвоєння студентами положень глави 2 розділу 1 Господарського процесуального кодексу України.

Потрібно визначити поняття та види юрисдикції (підвідомчості) господарських справ. Положеннями Кодексу визначено такі види юрисдикції як предметна, інстанційна та територіальна. Потрібно засвоїти у чому полягає кожен із зазначених видів юрисдикції.

Особливу увагу студенти мають приділити дослідженню категорій справ, підвідомчих господарському суду. Господарські суди розглядають справи у спорах, що виникають у зв'язку із здійсненням господарської діяльності (крім справ, передбачених частиною другою цієї статті), та інші справи у визначених законом випадках, зокрема:

1) справи у спорах, що виникають при укладанні, зміні, розірванні і виконанні правочинів у господарській діяльності, крім правочинів, стороною яких є фізична особа, яка не є підприємцем, а також у спорах щодо правочинів, укладених для забезпечення виконання зобов'язання, сторонами якого є юридичні особи та (або) фізичні особи - підприємці;

2) справи у спорах щодо приватизації майна, крім спорів про приватизацію державного житлового фонду;

3) справи у спорах, що виникають з корпоративних відносин, в тому числі у спорах між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи або між юридичною особою та її учасником (засновником, акціонером, членом), у тому числі учасником, який вибув, пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності такої юридичної особи, крім трудових спорів;

4) справи у спорах, що виникають з правочинів щодо акцій, часток, паїв, інших корпоративних прав в юридичній особі, крім правочинів у сімейних та спадкових правовідносинах;

5) справи у спорах щодо цінних паперів, в тому числі пов'язані з правами на цінні папери та правами, що виникають з них, емісією, розміщенням, обігом та погашенням цінних паперів, обліком прав на цінні папери, зобов'язаннями за цінними паперами, крім боргових цінних паперів, власником яких є фізична особа, яка не є підприємцем, та векселів, що використовуються у податкових та митних правовідносинах;

6) справи у спорах щодо права власності чи іншого речового права на майно (рухоме та нерухоме, в тому числі землю), реєстрації або обліку прав на майно, яке (права на яке) є предметом спору, визнання недійсними актів, що порушують такі права, крім спорів, стороною яких є фізична особа, яка не є підприємцем, та спорів щодо вилучення майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності, а також справи у спорах щодо майна, що є предметом забезпечення виконання зобов'язання, сторонами якого є юридичні особи та (або) фізичні особи - підприємці;

7) справи у спорах, що виникають з відносин, пов'язаних із захистом економічної конкуренції, обмеженням монополізму в господарській діяльності, захистом від недобросовісної конкуренції, в тому числі у спорах, пов'язаних з оскарженням рішень Антимонопольного комітету України, а також справи за заявами органів Антимонопольного комітету України з питань, віднесених законом до їх компетенції, крім спорів, які віднесені до юрисдикції Вищого суду з питань інтелектуальної власності;

8) справи про банкрутство та справи у спорах з майновими вимогами до боржника, стосовно якого відкрито провадження у справі про банкрутство, у тому числі справи у спорах про визнання недійсними будь-яких правочинів (договорів), укладених боржником; стягнення заробітної плати; поновлення на роботі посадових та службових осіб боржника, за винятком спорів про визначення та сплату (стягнення) грошових зобов'язань (податкового боргу), визначених відповідно до [Податкового кодексу України](#), а також спорів про

визнання недійсними правочинів за позовом контролюючого органу на виконання його повноважень, визначених Податковим кодексом України;

9) справи за заявами про затвердження планів санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство;

10) справи у спорах щодо оскарження актів (рішень) суб'єктів господарювання та їх органів, посадових та службових осіб у сфері організації та здійснення господарської діяльності, крім актів (рішень) суб'єктів владних повноважень, прийнятих на виконання їхніх владних управлінських функцій, та спорів, стороною яких є фізична особа, яка не є підприємцем;

11) справи про оскарження рішень третейських судів та про видачу наказу на примусове виконання рішень третейських судів, утворених відповідно до [Закону України "Про третейські суди"](#), якщо такі рішення ухвалені у спорах, зазначених у цій статті;

12) справи у спорах між юридичною особою та її посадовою особою (у тому числі посадовою особою, повноваження якої припинені) про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі діями (бездіяльністю) такої посадової особи, за позовом власника (учасника, акціонера) такої юридичної особи, поданим в її інтересах;

13) вимоги щодо реєстрації майна та майнових прав, інших реєстраційних дій, визнання недійсними актів, що порушують права на майно (майнові права), якщо такі вимоги є похідними від спору щодо такого майна або майнових прав чи спору, що виник з корпоративних відносин, якщо цей спір підлягає розгляду в господарському суді і переданий на його розгляд разом з такими вимогами;

14) справи у спорах про захист ділової репутації, крім спорів, стороною яких є фізична особа, яка не є підприємцем або самозайнятою особою;

15) інші справи у спорах між суб'єктами господарювання;

16) справи за заявами про видачу судового наказу, якщо заявником та боржником є юридична особа або фізична особа - підприємець.

Крім того, потрібно дослідити категорії справ, що розглядаються Вищим судом з питань інтелектуальної власності, перелік яких наведено у ч.2 ст. 20 Кодексу.

Вичаючи дану тему студенти також мають ознайомитися з питаннями щодо виключної підсудності, підставами та порядком передачі господарських справ з одного суду до іншого.

Термінологічне завдання: юрисдикція, предметна юрисдикція, інстанційна юрисдикція, територіальна юрисдикція, виключна підсудність.

Методичне завдання:

1. Накресліть схему “Юрисдикція господарських судів”.

Рекомендована література:

1. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. д. ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М. М. Ясинка – К.: Алерта, 2018. – 500 с.

2. Васильченко Т., Причко О. ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ за новими правилами. Книга-інфографіка /– К.: Алерта, 2018. – 472 с.
3. Світличний О.П. Господарський процес: підручник. – К.: НУБіП, 2016. – 337 с. [1]
4. Балюк І. А. Господарське процесуальне право: Навч. посібник.: КНЕУ, 2008. – 224 с.
5. Васильєв С. В. Господарський процес України : підручник. – К.: ЭСПАДА, 2010. – 288 с.
6. Господарське процесуальне право України : навч. посібник / В.Л. Костюк, К.М. Біда, В.В. Бонтлаб [та ін.]; за заг. ред. В. Л. Костюка. – К. : Ін Юре, 2009 – 223 с.
7. Господарське процесуальне право України: Підручник / За ред. О. І. Харитонової. – К.: Істина, 2008. – 360 с.
8. Господарські суди в Україні: історичний нарис, портрети, події: Наук.попул. вид. / Д. М. Притика, А. Й. Осетинський. К.: Ін Юре, 2006. 464 с.
9. Чернадчук В. Д., Сухонос В. В., Нагребельний В. П. та ін. Господарське процесуальне право України: Підручник / В.Д. Чернадчук, В.В. Сухонос, В.П. Нагребельний, Д. М. Лук'янець; За заг. ред. к.ю.н. В.Д. Чернадчука. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 331 с.
10. Чернадчук В.Д., Сухонос В. В. Основи господарського процесуального права України: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 220 с.
11. Щербина В. Резнікова В. Сучасні тенденції розвитку господарського процесу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.9-27.
12. Устименко В. Удосконалення господарського процесу: економічно правові аспекти. / Право України. 2017. Випуск 9. С.27-34.
13. Подцерковний О. Проблеми в адаптації та наблизенні до практики новел проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.35-44.
14. Бобкова А., Банасько О. Новели проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.45-50.

4. Учасники судового процесу

Практичні заняття – 2 години

Питання для обговорення:

1. Поняття і склад учасників судового процесу.
2. Права та обов'язки учасників справи.
3. Зловживання процесуальними правами.
4. Процесуальна правоздатність та дієздатність.
5. Сторони в судовому процесі. Права та обов'язки сторін.
6. Процесуальна співучасть. Залучення до участі у справі іншого відповідача. Заміна неналежного відповідача.
7. Треті особи в господарському процесі.
8. Процесуальне правонаступництво.
9. Роль прокурора в господарському процесі.
10. Процесуальний статус суб'єктів захисту прав інших осіб.
11. Поняття та повноваження представника.
12. Інші учасники судового процесу.

Методичні рекомендації:

Вивчення даної теми займає важливе місце в оволодінні студентами положеннями норм Загальної частини Господарського процесуального права. Студентам потрібно засвоїти положення Глави 4 Розділу 1 Кодексу.

Перш за все потрібно ознайомитися з поняттям та складом учасників судового процесу. Слід звернути увагу, що відповідно до положень ст. 41 Кодексу:

- у справах позовного провадження учасниками справи є сторони та треті особи.
- при розгляді вимог у наказному провадженні учасниками справи є заявник та боржник.
- у справах можуть також брати участь органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.
- у справах про оскарження рішення третейського суду та про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду учасниками справи є учасники третейського розгляду, а також особи, які не брали участі у третейському розгляді, якщо третейський суд вирішив питання про їхні права та (або) обов'язки.
- у справах про банкрутство склад учасників справи визначається [Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом"](#).

Потрібно ознайомитися із правами та обов'язками учасників справи, перелік яких наведений у ст. 42 Кодексу, а також із положеннями ст. 43 щодо неприпустимості зловживання процесуальними правами.

Студенти мають вивчити положення щодо процесуальна правоздатність та дієздатність.

Сторонами в судовому процесі є позивач та відповідач. Необхідно дослідити переїк прав та обов'язків сторін (ст.46 Кодексу). Також студенти повинні ознайомитися з нормами щодо: процесуальної співучасті; залучення до участі у справі іншого відповідача; заміни неналежного відповідача.

Серед учасників судового процесу самостійни виокремлюють треті особи в господарському процесі. Слід ознайомитися із поняттям та видами третіх осіб, переліком їх прав та обов'язків.

Статтею 52 Кодексу передбачено процесуальне правонаступництво. Необхідно ознайомитися із положеннями даної статті та з'ясувати у чому воно полягає.

Процесуальний статус суб'єктів захисту прав інших осіб – це також одне з питань яке має бути досліджено під час вивчення теми.

Параграфом 2 Глави 4 Розділу 1 ГПК України регламентовано питання щодо участі у судовому процесі представників. Необхідно засвоїти поняття та повноваження представника.

Завершуючи вивчення теми, потрібно дослідити положення Кодексу щодо інших учасники судового процесу. У статті 62 Кодексу зазначено, що учасниками судового процесу, крім учасників справи та їх представників, є

помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, перекладач, спеціаліст. Слід, дати визначення зазначених суб'єктів, з'ясувати перелік прав та обов'язків, а також особливості їх участі у справі.

Термінологічне завдання: учасники судового процесу, процесуальна правоздатність, процесуальна дієздатність, третя особа із самостійними вимогами, третя особа без самостійних вимог, процесуальне правонаступництво, представник, свідок, експерт, експерт з питань права, спеціаліст.

Методичне завдання:

1. Складіть та заповніть таблицю “Учасники судового процесу: поняття та статус”.

Рекомендована література:

1. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. д. ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М. М. Ясинка – К.: Алерта, 2018. – 500 с.
2. Васильченко Т., Причко О. ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ за новими правилами. Книга-інфографіка /– К.: Алерта, 2018. – 472 с.
3. Лебідь В.І., Матвеев П.С., Матвеева С.П. Зразки документів з приватного права /– К.: Алерта, 2018. – 154 с.
4. Бойко В.Я. Зразки процесуальних документів в господарському та адміністративному судочинстві. /– К.: Дакор, 2018. – 250 с.
5. Світличний О.П. Господарський процес: підручник. – К.: НУБіП, 2016. – 337 с. ^[1]_[SEP]
6. Балюк І. А. Господарське процесуальне право: Навч. посібник.: КНЕУ, 2008. – 224 с.
7. Васильєв С. В. Господарський процес України : підручник. – К.: ЭСПАДА, 2010. – 288 с.
8. Господарське процесуальне право України : навч. посібник / В.Л. Костюк, К.М. Біда, В.В. Бонтлаб [та ін.]; за заг. ред. В. Л. Костюка. – К. : Ін Юре, 2009 – 223 с.
9. Господарське процесуальне право України: Підручник / За ред. О. І. Харитонової. – К.: Істина, 2008. – 360 с.
10. Чернадчук В. Д., Сухонос В. В., Нагребельний В. П. та ін. Господарське процесуальне право України: Підручник / В.Д. Чернадчук, В.В. Сухонос, В.П. Нагребельний, Д. М. Лук'янець; За заг. ред. к.ю.н. В.Д. Чернадчука. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 331 с.
11. Чернадчук В.Д., Сухонос В. В. Основи господарського процесуального права України: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 220 с.
12. Гоша І.О. Право на захист в умовах реформування господарського судочинства. / Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». №50. Том 1. С. 124-126.
13. Бобкова А., Банасько О. Новели проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.45-50.
14. Григорчук М.В. Правова характеристика суб'єктів захисту прав та законних інтересів суб'єктів господарювання в господарському суді / Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2017. Випуск 1. Т. 1. С. 109-113.
15. Турлова Ю.А. Вплив принципу рівності на діяльність прокурора в господарському судочинстві / Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2018. Випуск 2. Т. 1. С. 92-96.

16. Бутирська І.О. Правовий статус експерта з питань права у господарському процесі. / Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». №48. Том 1. С. 108-111.

5. Докази. Засоби процесуального примусу та забезпечення позову.

Практичні заняття – 2 години

Питання для обговорення:

1. Поняття та види доказів.
2. Обов'язок доказування і подання доказів.
3. Належність доказів і допустимість засобів доказування.
4. Підстави для звільнення від доказування.
5. Подання та витребування доказів.
6. Огляд і дослідження письмових і речових доказів у місці їх знаходження.
7. Судові доручення щодо збирання доказів.
8. Оцінка доказів.
9. Забезпечення доказів.
10. Письмові, речові та електронні докази.
11. Показання свідків.
12. Висновок експерта.
13. Поняття, види, підстави та порядок застосування заходів процесуального примусу.
14. Поняття, підстави та порядок застосування заходів забезпечення позову.
15. Заява про забезпечення позову: зміст та форма, порядок подання та розгляду.
16. Зустрічне забезпечення.
17. Виконання ухвали про забезпечення позову.
18. Скасування заходів забезпечення позову.
19. Відшкодування шкоди, завданої вжиттям заходів забезпечення позову.

Методичні рекомендації:

Вивчення теми передбачає ознайомлення та засвоєння студентами положень Глави 5 Розділу 1 Господарського процесуального кодексу України.

Потрібно визначити поняття доказів та засобів доказування, їх види. Доказами є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи. Ці дані встановлюються такими засобами: 1) письмовими, речовими і електронними доказами; 2) висновками експертів; 3) показаннями свідків.

Необхідно визначити у чому полягає обов'язок доказування і подання доказів, а також на кого його покладено.

Студенти повинні з'ясувати, у чому полягає належність доказів і допустимість засобів доказування. Необхідно звернути увагу, що ст. 75 Кодексу передбачені ідстави для звільнення від доказування.

Необхідно дослідити порядок та особливості подання та витребування доказів, огляду і дослідження письмових і речових доказів у місці їх знаходження.

Суд, який розглядає справу або заяву про забезпечення доказів, в разі виникнення потреби в збиранні доказів за межами його територіальної юрисдикції може доручити відповідному суду вчинити певні процесуальні дії. Потрібно з'ясувати поняття та порядок виконання судових доручень щодо збирання доказів.

Оцінка доказів, здійснюється відповідно до положень ст. 86 Кодексу. Важливо запам'ятати, що суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об'єктивному та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів.

Забезпечення доказів має важливе значення для вирішення спору. Потрібно дослідити підстави та порядок застосування заходів забезпечення доказів, а також способи забезпечення.

Під час вивчення теми студенти мають ознайомитися із поняттям та особливостями таких засобів доказування як письмові, речові та електронні докази, показання свідків та висновки експерта.

Також, вивчення теми передбачає ознайомлення та засвоєння студентами положень Глав 9 та 10 Розділу 1 Господарського процесуального кодексу України. Треба приділити час вивченню поняття, видів, підстав та порядку застосування заходів процесуального примусу та заходів забезпечення позову. Так, заходами процесуального примусу є процесуальні дії, що вчиняються судом у визначених Кодексом випадках з метою спонукання відповідних осіб до виконання встановлених в суді правил, добросовісного виконання процесуальних обов'язків, припинення зловживання правами та запобігання створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства. Заходи ж забезпечення позову вживаються з іншою метою, яку належить з'ясувати під час вивчення даного питання.

Необхідно звернути увагу на порядок скасування заходів забезпечення позову, а також на положення щодо відшкодування шкоди, завданої вжиттям забезпечення позову.

Термінологічне завдання: докази, засоби доказування, належні докази, допустимі докази, допустимі докази, достовірні докази, письмові докази, речові докази, електронні докази, показання свідка, висновки експерта, висновки експерта в галузі права.

Методичне завдання:

1. Накресліть схему “Докази та їх вида”.
2. Складіть порівняльну таблицю “Заходи процесуального примусу та забезпечення позову”.

Рекомендована література:

1. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. д. ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М. М. Ясинка – К.: Алерта, 2018. – 500 с.
2. Васильченко Т., Причко О. ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ за новими правилами. Книга-інфографіка /– К.: Алерта, 2018. – 472 с.
3. Лебідь В.І., Матвеев П.С., Матвеева С.П. Зразки документів з приватного права /– К.: Алерта, 2018. – 154 с.
4. Бойко В.Я. Зразки процесуальних документів в господарському та адміністративному судочинстві. /– К.: Дакор, 2018. – 250 с.
5. Світличний О.П. Господарський процес: підручник. – К.: НУБіП, 2016. – 337 с. [SEP]
6. Балюк І. А. Господарське процесуальне право: Навч. посібник.: КНЕУ, 2008. – 224 с.
7. Васильєв С. В. Господарський процес України : підручник. – К.: ЭСПАДА, 2010. – 288 с.
8. Господарське процесуальне право України : навч. посібник / В.Л. Костюк, К.М. Біда, В.В. Бонтлаб [та ін.]; за заг. ред. В. Л. Костюка. – К. : Ін Юре, 2009 – 223 с.
9. Господарське процесуальне право України: Підручник / За ред. О. І. Харитонові. – К.: Істина, 2008. – 360 с.
10. Чернадчук В. Д., Сухонос В. В., Нагребельний В. П. та ін. Господарське процесуальне право України: Підручник / В.Д. Чернадчук, В.В. Сухонос, В.П. Нагребельний, Д. М. Лук'янець; За заг. ред. к.ю.н. В.Д. Чернадчука. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 331 с.
11. Чернадчук В.Д., Сухонос В. В. Основи господарського процесуального права України: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 220 с.
12. Васильченко Т.В. Новели інституту доказування у господарському судочинстві./ Право України. 2017. Вип. 9. С. 146-153.
13. Найченко А.М. Електронний документ як доказ у господарському судочинстві./ Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2017. Випуск 6. Т. 1. С. 118-120.
14. Найченко А.М. Електронне правосуддя й інститут електронних доказів у господарському процесі: можливості взаємодії. / Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». №48. Том 1. С. 112-114.
15. Присяжнюк О.О., Євсєєв О.П. Електронні докази у господарському процесі: проблеми формалізації. / Проблеми законності: акад. Зб. Пр. Харків, 2011. Вип. 117. С. 13-23.
16. Бутирська І.О. Правовий статус експерта з питань права у господарському процесі. / Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». №48. Том 1. С. 108-111.
17. Іванютіна Н.В. Правова інформація у господарському судочинстві. / Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». №46. Том 1. С. 92-95.

6. Процесуальні строки. Судові витрати, виклики та повідомлення.

Практичні заняття – 2 години

Питання для обговорення:

1. Поняття і види судових витрат.
2. Витрати на професійну правничу допомогу.
3. Витрати пов'язані із залученням свідків, експертів, спеціалістів та перекладачів.

4. Витрати, пов'язані з витребуванням та оглядом доказів, вчиненням інших дій.
5. Розподіл судових витрат.
6. Поняття та види строків у господарському процесі.
7. Значення строків у господарському процесі.
8. Встановлення та обчислення процесуальних строків.
9. Закінчення процесуальних строків.
10. Зупинення процесуальних строків.
11. Поновлення та продовження процесуальних строків.
12. Судові виклики і повідомлення.

Методичні рекомендації:

Вивчення теми передбачає ознайомлення та засвоєння студентами положень Глави 8 Розділу 1 Господарського процесуального кодексу України.

Потрібно визначити поняття і види судових витрат.

Студентам необхідно ознайомитися із положеннями Закону України «Про судовий збір», яким встановлюється розмір судового збору, порядок його сплати, повернення і звільнення від сплати.

Також, слід приділити увагу дослідженню витрат, пов'язані з розглядом справи, до яких належать витрати на професійну правничу допомогу, витрати пов'язані із залученням свідків, експертів, спеціалістів та перекладачів, витрати, пов'язані з витребуванням та оглядом доказів, вчиненням інших дій.

Питання розподілу судових витрат та його порядок описано у ст.ст. 129, 130 Кодексу. Необхідно звернути увагу, що відповідно до п. 14 ст. 129 Кодексу у разі якщо суд апеляційної, касаційної інстанції, не передаючи справи на новий розгляд, змінює рішення або ухвалює нове, цей суд відповідно змінює розподіл судових витрат.

При вивченні положень Глави 6 Розділу 1 Кодексу «Процесуальні строки», слід визначити поняття строків та значення строків у господарському процесі. Такі строки поділяються на ті, що встановлюються законом, та ті що встановлюються судом. Студентам необхідно дослідити питання встановлення та обчислення процесуальних строків. Потрібно вивчити наслідки закінчення та зупинення процесуальних строків, а також дослідити обставини поновлення та продовження процесуальних строків.

Судові виклики і повідомлення є важливою складовою процесу розгляду справи, а тому треба приділити час для ознайомлення з відповідними положеннями Кодексу. Виклики і повідомлення здійснюються шляхом вручення ухвали в порядку, передбаченому для вручення судових рішень. Необхідно ознайомитися із порядком офіційного оприлюднення оголошень у справах.

Термінологічне завдання: судові витрати, судовий збір, процесуальний строк, розумність строку, поновлення процесуального строку, зупинення процесуального строку.

Методичне завдання:

1. Складіть таблицю “Судові витрати”.
2. Складіть таблицю “Процесуальні строки”.

Рекомендована література:

1. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. д. ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М. М. Ясинка – К.: Алерта, 2018. – 500 с.
2. Васильченко Т., Причко О. ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ за новими правилами. Книга-інфографіка /– К.: Алерта, 2018. – 472 с.
3. Лебідь В.І., Матвеев П.С., Матвеева С.П. Зразки документів з приватного права /– К.: Алерта, 2018. – 154 с.
4. Бойко В.Я. Зразки процесуальних документів в господарському та адміністративному судочинстві. /– К.: Дакор, 2018. – 250 с.
5. Світличний О.П. Господарський процес: підручник. – К.: НУБіП, 2016. – 337 с. [L¹SEP]
6. Балюк І. А. Господарське процесуальне право: Навч. посібник.: КНЕУ, 2008. – 224 с.
7. Васильєв С. В. Господарський процес України : підручник. – К.: ЭСПАДА, 2010. – 288 с.
8. Господарське процесуальне право України : навч. посібник / В.Л. Костюк, К.М. Біда, В.В. Бонтлаб [та ін.]; за заг. ред. В. Л. Костюка. – К. : Ін Юре, 2009 – 223 с.
9. Господарське процесуальне право України: Підручник / За ред. О. І. Харитонової. – К.: Істина, 2008. – 360 с.
10. Чернадчук В. Д., Сухонос В. В., Нагребельний В. П. та ін. Господарське процесуальне право України: Підручник / В.Д. Чернадчук, В.В. Сухонос, В.П. Нагребельний, Д. М. Лук’янець; За заг. ред. к.ю.н. В.Д. Чернадчука. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 331 с.
11. Чернадчук В.Д., Сухонос В. В. Основи господарського процесуального права України: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 220 с.
12. Бобкова А., Банасько О. Новели проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.45-50.
13. Васильченко Т.В. Новели інституту доказування у господарському судочинстві./ Право України. 2017. Вип. 9. С. 146-153.
14. Вербіцька М.В. Деякі аспекти судових витрат у господарському процесі. / Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2017. Випуск 3. Т. 1. С. 133-136.

7. Наказне провадження.

Практичні заняття – 2 години

Питання для обговорення:

1. Поняття та умови наказного провадження.
2. Форма і зміст заяви про видачу судового наказу.
3. Порядок розгляду заяви про видачу судового наказу.
4. Підстави та наслідки відмови у видачі судового наказу.
5. Зміст судового наказу.
6. Форма і зміст заяви про скасування судового наказу.

7. Порядок розгляду заяви про скасування судового наказу.
8. Законна сила судового наказу.

Методичні рекомендації:

Однією з новел редакції Господарського процесуального кодексу України 2017 року стало наказне провадження – спрощена форма судочинства, що передбачена для розгляду справ за заявами про стягнення грошових сум незначного розміру, щодо яких відсутній спір або про його наявність заявнику невідомо.

Під час вивчення теми студентам потрібно ознайомитися та засвоїти положення Розділу II Господарського процесуального кодексу України. Слід з'ясувати поняття та умови наказного провадження, форму і зміст заяви про видачу судового наказу, порядок її розгляду. Необхідно ознайомитися із підставами та наслідки відмови у видачі судового наказу, змістом судового наказу, а також формою і змістом заяви про скасування судового наказу, порядком її розгляду. Треба звернути увагу на набрання судовим наказом законної сили.

Студенти повинні засвоїти, що судовий наказ є особливою формою судового рішення. Із заявою про видачу судового наказу може звернутися особа, якій належить право вимоги. Заявником та боржником в наказному провадженні можуть бути юридичні особи та фізичні особи - підприємці. Судовий наказ може бути видано тільки за вимогами про стягнення грошової заборгованості за договором, укладеним у письмовій (в тому числі електронній) формі, якщо сума вимоги не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Особа має право звернутися до суду з вимогами, визначеними у частині першій статті 148 ГПК, в наказному або спрощеному позовному провадженні на свій вибір. Заява про видачу судового наказу подається до суду першої інстанції за загальними правилами підсудності, встановленими ГПК для подання позовної заяви. Заява про видачу судового наказу подається до суду у письмовій формі та підписується заявником. Заявник має право відкликати заяву про видачу судового наказу до її розгляду судом.

Заява про скасування судового наказу не пізніше наступного дня передається судді, визначеному у порядку, встановленому статтею 32 ГПК. Заява боржника про скасування судового наказу, подана після закінчення строку, встановленого частиною першою статті 157 ГПК, повертається, якщо суд за заявою особи, яка її подала, не знайде підстав для поновлення строку для подання цієї заяви. У разі відсутності підстав для повернення заяви про скасування судового наказу суддя не пізніше двох днів після її подання постановляє ухвалу про скасування судового наказу, в якій роз'яснює заявнику (стягувачу) його право звернутися до суду із тими самими вимогами в порядку спрощеного позовного провадження. В ухвалі про скасування судового наказу суд за клопотанням боржника вирішує питання про поворот виконання судового наказу в порядку, встановленому статтею 333 ГПК.

У разі ненадходження до суду заяви від боржника про скасування судового наказу протягом п'яти днів після закінчення строку на її подання судовий наказ набирає законної сили.

Суд може внести виправлення до судового наказу, визнати його таким, що не підлягає виконанню або відстрочити чи розстрочити або змінити спосіб чи порядок його виконання в порядку, встановленому статтями 328, 331 ГПК.

Термінологічне завдання: наказне провадження, судовий наказ.

Методичне завдання:

1. Складіть проект заяви про видачу судового наказу про стягнення заборгованості за договором купівлі-продажу товару.
2. Складіть проект заяви про скасування судового наказу про стягнення заборгованості за договором купівлі-продажу товару.

Рекомендована література:

1. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. д. ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М. М. Ясинка – К.: Алерта, 2018. – 500 с.
2. ВасильченкоТ., Причко О. ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ за новими правилами. Книга-інфографіка /– К.: Алерта, 2018. – 472 с.
3. Лебідь В.І., Матвеев П.С., Матвеева С.П. Зразки документів з приватного права /– К.: Алерта, 2018. – 154 с.
4. Бойко В.Я. Зразки процесуальних документів в господарському та адміністративному судочинстві. /– К.: Дакор, 2018. – 250 с.
5. Світличний О.П. Господарський процес: підручник. – К.: НУБіП, 2016. – 337 с.^[1]_[SEP]
6. Балюк І. А. Господарське процесуальне право: Навч. посібник.: КНЕУ, 2008. – 224 с.
7. Васильєв С. В. Господарський процес України : підручник. – К.: ЭСПАДА, 2010. – 288 с.
8. Господарське процесуальне право України : навч. посібник / В.Л. Костюк, К.М. Біда, В.В. Бонтлаб [та ін.]; за заг. ред. В. Л. Костюка. – К. : Ін Юре, 2009 – 223 с.
9. Господарське процесуальне право України: Підручник / За ред. О. І. Харитонові. – К.: Істина, 2008. – 360 с.
10. Чернадчук В. Д., Сухонос В. В., Нагребельний В. П. та ін. Господарське процесуальне право України: Підручник / В.Д. Чернадчук, В.В. Сухонос, В.П. Нагребельний, Д. М. Лук'янець; За заг. ред. к.ю.н. В.Д. Чернадчука. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 331 с.
12. Чернадчук В.Д., Сухонос В. В. Основи господарського процесуального права України: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 220 с.
13. Подцерковний О. Проблеми в адаптації та наближенні до практики новел проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.35-44.
14. Бобкова А., Банасько О. Новели проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.45-50.
15. Джепа Ю.А. Поняття та особливості наказного провадження за господарським процесуальним кодексом України/ Науковий вісник публічного і приватного права. 2018. Випуск 3. Том 1. С. 66-70.
23. Про відсутність підстав для перегляду судових рішень у зв'язку з виключними обставинами (п.2 ч.3 ст. 320 Господарського процесуального кодексу України)/ Право України. 2018. Випуск 2. С.255-262.

Змістовий модуль 2. Вирішення справ господарськими судами.
Порядок перегляду і виконання рішень.

8. Позовне провадження.

Практичні заняття – 4 години

Питання для обговорення:

1. Заяви по суті справи: види та зміст.
2. Позовна заява: форма, зміст та додані документи. Ціна позову.
3. Відзив та заперечення відповідача.
4. Заяви з процесуальних питань.
5. Відкриття провадження у справі: загальні положення.
6. Об'єднання та роз'єднання позовів.
7. Підстави залишення позовної заяви без руху та повернення позовної заяви.
8. Відмова у відкритті провадження у справі.
9. Відкриття провадження у справі.
10. Підготовче провадження: завдання і строк.
11. Відзив та зустрічних позов.
12. Підготовче засідання: характеристика, мета, порядок і строк проведення. Судові рішення у підготовчому засіданні.
13. Врегулювання спору за участю судді.
14. Відмова позивача від позову. Визнання позову відповідачем. Мирова угода: поняття, порядок укладення та виконання.
15. Розгляд справи по суті: загальні положення, завдання та строк. Судове засідання.
16. Відкриття розгляду справи по суті.
17. З'ясування обставин та дослідження доказів.
18. Відкладення розгляду справи, перерва в судовому засіданні.
19. Судові дебати та ухвалення рішення.
20. Фісування судового процесу. Протокол.
21. Зупинення провадження у справі та його поновлення.
22. Залишення позову без розгляду.
23. Закриття провадження у справі.
24. Прийняття рішення судом. Таємниця нарадчої кімнати.
25. Судові рішення: поняття, порядок ухвалення та зміст рішення.
26. Оголошення рішення та набрання ним законної сили.
27. Окрема ухвала.
28. Розгляд справ в порядку спрощеного позовного провадження.

Методичні рекомендації:

Під час вивчення теми студентам потрібно ознайомитися та засвоїти положення Розділу III Господарського процесуального кодексу України.

Слід з'ясувати поняття і види заяв по суті справи. У новій редакції Кодексу передбачений чіткий перелік процесуальних документів, що подаються учасниками справи. Ці документи поділяються на заяви по суті справи та заяви з процесуальних питань. До заяв по суті справи належать: позовна заява, відзив, відповідь на відзив, заперечення, пояснення третьої особи. Потрібно дослідити зміст та особливості вказаних заяв.

Студенти повинні запам'ятати, що позовна заява – подається у письмовій формі та повинна відповідати вимогам, встановленим процесуальним законом. Відзив – подається відповідачем у строк, встановлений судом, який не може бути меншим ніж 15 днів з дня вручення ухвали про відкриття провадження у справі. Відповідь на відзив – подається позивачем з приводу доводів, викладених у відзиві, у строк, встановлений судом. Заперечення – подається відповідачем з приводу доводів, викладених у відповіді на відзив, у строк, встановлений судом. Пояснення третьої особи – подається третьою особою з викладенням аргументів на підтримку позову або заперечення проти нього. Пояснення подаються у строк, встановлений судом.

Крім того, до заяв з процесуальних питань належать заяви, клопотання та заперечення, в яких учасники процесу викладають свої вимоги, заперечення, аргументи та пояснення з процесуальних питань. Вперше у новій редакції процесуальних кодексів встановлені загальні вимоги до заяв, клопотань і заперечень, які подаються у письмовій формі. Недодержання цих вимог має наслідком повернення документів без розгляду.

Розгляд справи в порядку загального позовного провадження передбачає проходження всіх передбачених кодексом стадій судового процесу, а саме:

- подання до відповідного суду позову, який відповідає вимогам процесуального закону;

- вирішення питання про відкриття провадження у справі (або залишення позовної заяви без руху, повернення позову, відмова у відкритті провадження);

- підготовче провадження, під час якого учасники подають суду заяви по суті справи, а також клопотання з процесуальних питань. У підготовчому провадженні суд проводить підготовче судове засідання, де розглядає клопотання учасників, вирішує питання залучення третіх осіб, витребування доказів, призначення експертизи, примирення сторін, колегіального розгляду справи та інші процесуальні питання. За результатами підготовчого судового засідання суд може залишити позов без розгляду, закрити провадження у справі або закрити підготовче провадження та призначити справу до розгляду по суті. У випадку визнання позову відповідачем суд може у підготовчому засіданні ухвалити рішення по суті спору;

- розгляд справи по суті, що включає такі етапи: відкриття розгляду справи по суті (встановлення явки учасників, оголошення складу суду, роз'яснення учасникам їхніх прав та обов'язків, розгляд клопотань); з'ясування обставин справи та дослідження доказів (вступне слово учасників, питання, дослідження судом доказів, додаткові пояснення учасників); судові дебати (заключне слово учасників, репліки);

- ухвалення судом рішення по суті справи (новою редакцією цивільного і господарського процесуального кодексів передбачена можливість у певних випадках вирішувати питання про судові витрати в окремому судовому засіданні вже після ухвалення рішення по суті).

Під час вивчення даної теми студентам необхідно ознайомитися з порядком та особливостями відкриття провадження у справі. Слід звернути увагу на об'єднання та роз'єднання позовів, підстави залишення позовної заяви без руху та повернення позовної заяви, а також на умови відмови у відкритті провадження у справі.

Необхідно з'ясувати завдання та строки підготовчого провадження, зміст відзиву на позовну заяву, поняття зустрічного позову та порядок його розгляду. Необхідно ознайомитися із характеристикою, метою, порядком і строком проведення підготовчого засідання, а також із судовими рішеннями, що ухвалює суд у підготовчому засіданні.

За згодою сторін до початку розгляду справи по суті передбачено можливість врегулювання спору за участю судді. Студентам потрібно ознайомитися із зазначеним порядком та його особливостями. Відмова позивача від позову. Визнання позову відповідачем. Мирова угода: поняття, порядок укладення та виконання.

Важливим етапом у дослідженні даної теми є вивчення положень Глави 6 Розділу III Кодексу «Розгляд справи по суті», за наслідками чого студенти повинні з'ясувати та засвоїти загальні положення, завдання та строк розгляду справи по суті, особливості проведення судових засідань. Потрібно звернути увагу на дослідження відкриття розгляду справи по суті; суті з'ясування обставин та дослідження доказів; значення, підстави та наслідки відкладення розгляду справи та перерви в судовому засіданні.

Важливо ретельно вивчити положення параграфу 4 Глави 6 Розділу III Кодексу «Судові дебати та ухвалення рішення». Студенти мають ознайомитися із порядком та формами фісування судового процесу, поняттям та порядком складання протоколу.

Зупинення провадження у справі та його поновлення відбувається за наявності конкретних підстав та у певному порядку, які також мають бути досліджені.

Суд залишає позов без розгляду у випадках, передбачених ч.1 ст 226 Кодексу. Потрібно дослідити зазначені підстави та звернути увагу, що після усунення обставин, що були підставою для залишення позову без розгляду, особа має право звернутися до суду повторно.

Закриття провадження у справі здійснюється судом з підстав, передбачених ст. 231 Кодексу. Студентам необхідно ознайомитися із вказаними підставами та з'ясувати його наслідки.

Також, потрібно ознайомитися із питаннями прийняття рішення судом. Судовими рішеннями є ухвали, рішення, постанови та судові накази. Студенти мають визначити поняття, порядок ухвалення та зміст рішень.

Необхідно звернути увагу та запам'ятати, що ухвала набирає законної сили негайно після її оголошення, якщо інше не передбачено Кодексом

чи Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом", а ухвали, постановлені судом поза межами судового засідання або в судовому засіданні у разі неявки всіх учасників справи, розгляду справи без повідомлення (виклику) учасників справи, набирають законної сили з моменту їх підписання суддею (суддями).

В свою чергу, рішення господарського суду набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги, якщо апеляційну скаргу не було подано, а у разі подання апеляційної скарги рішення, якщо його не скасовано, набирає законної сили після повернення апеляційної скарги, відмови у відкритті чи закритті апеляційного провадження або прийняття постанови суду апеляційної інстанції за наслідками апеляційного перегляду.

Слід звернути увагу на особливості та порядок постановлення судом окремої ухвали.

Крім того, студенти мають ознайомитися із порядком та особливостями розгляду справ в порядку спрощеного позовного провадження.

Термінологічне завдання: позовне провадження, заяви по суті прав, заяви з процесуальних питань, відзив на позов, зустрічний позов, підготовче засідання, мирова угода, судові дебати, протокол, судове рішення, окрема ухвала, набрання законної сили рішенням, спрощене позовне провадження.

Методичне завдання:

1. Складіть схему "Позовне провадження".
2. Складіть проект позовної заяви про стягнення заборгованості за договором надання послуг з постачання теплової енергії.
3. Складіть проект відзиву на вищевказаний позов.

Рекомендована література:

1. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. д. ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М. М. Ясинка – К.: Алерта, 2018. – 500 с.
2. Васильченко Т., Причко О. ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ за новими правилами. Книга-інфографіка /– К.: Алерта, 2018. – 472 с.
3. Лебідь В.І., Матвеев П.С., Матвеева С.П. Зразки документів з приватного права /– К.: Алерта, 2018. – 154 с.
4. Бойко В.Я. Зразки процесуальних документів в господарському та адміністративному судочинстві. /– К.: Дакор, 2018. – 250 с.
5. Світличний О.П. Господарський процес: підручник. – К.: НУБіП, 2016. – 337 с. [1]
6. Балюк І. А. Господарське процесуальне право: Навч. посібник.: КНЕУ, 2008. – 224 с.
7. Васильєв С. В. Господарський процес України : підручник. – К.: ЭСПАДА, 2010. – 288 с.
8. Господарське процесуальне право України : навч. посібник / В.Л. Костюк, К.М. Біда, В.В. Бонтлаб [та ін.]; за заг. ред. В. Л. Костюка. – К. : Ін Юре, 2009 – 223 с.
9. Господарське процесуальне право України: Підручник / За ред. О. І. Харитонові. – К.: Істина, 2008. – 360 с.
10. Чернадчук В. Д., Сухонос В. В., Нагребельний В. П. та ін. Господарське процесуальне право України: Підручник / В.Д. Чернадчук, В.В. Сухонос, В.П. Нагребельний,

Д. М. Лук'янець; За заг. ред. к.ю.н. В.Д. Чернадчука. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 331 с.

11. Чернадчук В.Д., Сухонос В. В. Основи господарського процесуального права України: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 220 с.

12. Подцерковний О. Проблеми в адаптації та наблизенні до практики новел проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.35-44.

13. Бобкова А., Банасько О. Новели проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.45-50.

14. Найченко А.М. Інформаційні технології в господарському судочинстві України та зарубіжних країн/ Науковий вісник публічного і приватного права. 2017. Випуск 6. Том 3. С. 9-13.

9. Апеляційне провадження.

Практичні заняття – 2 години

Питання для обговорення:

1. Право апеляційного оскарження.
2. Визначення апеляційної інстанції.
3. Порядок та строк подання апеляційної скарги.
4. Форма і зміст апеляційної скарги. Надсилання копії апеляційної скарги сторонам у справі.
5. Судові рішення, що можуть бути оскаржені в апеляційному порядку.
6. Залишення без руху та повернення апеляційної скарги.
7. Порядок прийняття та розгляду апеляційної скарги.
8. Відзив на апеляційну скаргу.
9. Відкликання, доповнення чи зміна апеляційної скарги.
10. Апеляційний розгляд. Межі перегляду справи в апеляційній інстанції
11. Порядок та строк розгляду апеляційної скарги.
12. Повноваження апеляційної інстанції.
13. Підстави для скасування або зміни рішення.
14. Постанова суду апеляційної інстанції.
15. Апеляційні скарги на ухвали господарських судів.

Методичні рекомендації:

Вивчення даної теми передбачає засвоєння студентами положень Глави 1 Розділу IV Господарського процесуального кодексу України.

Необхідно звернути увагу на перелік суб'єктів, яким нанадо право апеляційного оскарження. Відповідно до ч.1 ст. 254 Кодексу право подати апеляційну скаргу на рішення суду першої інстанції мають учасники справи, особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки.

Визначення апеляційної інстанції передбачає, що судом апеляційної інстанції у господарських справах є апеляційний господарський суд, у межах апеляційного округу де знаходиться місцевий господарський суд, який ухвалив

судове рішення, що оскаржується, якщо інше не передбачено Кодексом. Слід звернути увагу, що в апеляційному порядку судові рішення апеляційних господарських судів, ухвалені ними як судами першої інстанції, переглядає Верховний Суд, а Апеляційна палата Вищого суду з питань інтелектуальної власності переглядає в апеляційному порядку судові рішення, ухвалені Вищим судом з питань інтелектуальної власності.

Студенти мають дослідити порядок та строк подання апеляційної скарги, її форму і зміст.

Судовими рішення, що можуть бути оскаржені в апеляційному порядку, є рішення та ухвали суду. Перелік ухвал суду першої інстанції, що можуть бути оскаржені в апеляційному порядку окремо від рішення є вичерпним. Його наведено у ст. 255 Кодексу.

Під час вивчення теми необхідно ознайомитися із порядком, підставами та наслідками залишення без руху та повернення апеляційної скарги, порядком прийняття та розгляду апеляційної скарги. Необхідно дати визначення відзиву на апеляційну скаргу, з'ясувати у чому полягає відкликання, доповнення чи зміна апеляційної скарги.

Досліджуючи особливості безпосереднього апеляційного розгляду, потрібно звернути увагу на межі перегляду справи в апеляційній інстанції. Слід звернути увагу, що суд апеляційної інстанції переглядає справу за наявними у ній і додатково поданими доказами та перевіряє законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції в межах доводів та вимог апеляційної скарги; досліджує докази, що стосуються фактів, на які учасники справи посилаються в апеляційній скарзі та (або) відзиві на неї; докази, які не були подані до суду першої інстанції, приймаються судом лише у виняткових випадках, якщо учасник справи надав докази неможливості їх подання до суду першої інстанції з причин, що об'єктивно не залежали від нього; не приймаються і не розглядаються позовні вимоги та підстави позову, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції. Крім цього, суд не обмежений доводами та вимогами апеляційної скарги, якщо під час розгляду справи буде встановлено порушення норм процесуального права, які є обов'язковою підставою для скасування рішення, або неправильне застосування норм матеріального права.

Студентам потрібно ознайомитися із порядком та строками розгляду апеляційної скарги, повноваженнями суду апеляційної інстанції.

Підстави для скасування або зміни рішення наведені у ст. 277 Кодексу. Потрібно їх дослідити та запам'ятати, що підставами для скасування судового рішення повністю або частково та ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни судового рішення є: 1) неповне з'ясування обставин, що мають значення для справи; 2) недоведеність обставин, що мають значення для справи, які суд першої інстанції визнав встановленими; 3) невідповідність висновків, викладених у рішенні суду першої інстанції, обставинам справи; 4) порушення норм процесуального права або неправильне застосування норм матеріального права.

Також слід звернути увагу, що порушення норм процесуального права є обов'язковою підставою для скасування судового рішення суду першої

інстанції та ухвалення нового судового рішення, якщо: 1) справу розглянуто неповноважним складом суду; 2) в ухваленні судового рішення брав участь суддя, якому було заявлено відвід і підстави його відводу визнано судом апеляційної інстанції обґрунтованими; 3) справу (питання) розглянуто господарським судом за відсутності будь-якого учасника справи, не повідомленого належним чином про дату, час і місце засідання суду (у разі якщо таке повідомлення є обов'язковим), якщо такий учасник справи обґрунтовує свою апеляційну скаргу такою підставою; 4) суд прийняв судові рішення про права, інтереси та (або) обов'язки осіб, що не були залучені до участі у справі; 5) судові рішення не підписано будь-ким із суддів або підписано не тими суддями, які зазначені у рішенні; 6) судові рішення ухвалено суддями, які не входили до складу колегії, що розглядала справу; 7) суд розглянув у порядку спрощеного позовного провадження справу, яка підлягала розгляду за правилами загального позовного провадження.

Термінологічне завдання: суд апеляційної інстанції, апеляційна скарга, відзив на апеляційну скаргу, строк апеляційного оскарження, порушення норм матеріального права.

Методичне завдання:

1. Складіть проект апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції.
2. Складіть проект апеляційної скарги на ухвалу суду першої інстанції.

Рекомендована література:

1. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. д. ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М. М. Ясинка – К.: Алерта, 2018. – 500 с.
2. Васильченко Т., Причко О. ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ за новими правилами. Книга-інфографіка /– К.: Алерта, 2018. – 472 с.
3. Лебідь В.І., Матвеев П.С., Матвеева С.П. Зразки документів з приватного права /– К.: Алерта, 2018. – 154 с.
4. Бойко В.Я. Зразки процесуальних документів в господарському та адміністративному судочинстві. /– К.: Дакор, 2018. – 250 с.
5. Світличний О.П. Господарський процес: підручник. – К.: НУБіП, 2016. – 337 с. [1]
6. Балюк І. А. Господарське процесуальне право: Навч. посібник.: КНЕУ, 2008. – 224 с.
7. Васильєв С. В. Господарський процес України : підручник. – К.: ЭСПАДА, 2010. – 288 с.
8. Господарське процесуальне право України : навч. посібник / В.Л. Костюк, К.М. Біда, В.В. Бонтлаб [та ін.]; за заг. ред. В. Л. Костюка. – К. : Ін Юре, 2009 – 223 с.
9. Господарське процесуальне право України: Підручник / За ред. О. І. Харитонові. – К.: Істина, 2008. – 360 с.
10. Чернадчук В. Д., Сухонос В. В., Нагребельний В. П. та ін. Господарське процесуальне право України: Підручник / В.Д. Чернадчук, В.В. Сухонос, В.П. Нагребельний, Д. М. Лук'янець; За заг. ред. к.ю.н. В.Д. Чернадчука. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 331 с.
11. Чернадчук В.Д., Сухонос В. В. Основи господарського процесуального права України: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 220 с.

12. Подцерковний О. Проблеми в адаптації та наближенні до практики новел проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.35-44.
13. Бобкова А., Банасько О. Новели проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.45-50.
14. Найченко А.М. Інформаційні технології в господарському судочинстві України та зарубіжних країн/ Науковий вісник публічного і приватного права. 2017. Випуск 6. Том 3. С. 9-13.

10. Касаційне провадження.

Практичні заняття – 2 години

Питання для обговорення:

1. Право касаційного оскарження.
2. Порядок та строк подання касаційної скарги.
3. Форма і зміст касаційної скарги. Надсилання копії касаційної скарги сторонам у справі.
4. Відзив на касаційну скаргу.
5. Залишення без руху та повернення касаційної скарги.
6. Відкриття та закриття касаційного провадження.
7. Відкликання, доповнення чи зміна касаційної скарги.
8. Порядок та строк розгляду касаційної скарги. Межі перегляду справи в касаційній інстанції.
9. Повноваження касаційної інстанції.
10. Підстави для скасування або зміни рішення чи постанови.
11. Постанови суду касаційної інстанції.
12. Касаційні скарги на ухвали господарських судів.
13. Обов'язковість вказівок, що містяться у постанові касаційної інстанції

Методичні рекомендації:

Вивчення даної теми передбачає засвоєння студентами положень Глави 2 Розділу IV Господарського процесуального кодексу України.

Необхідно звернути увагу на перелік суб'єктів, яким нанадо право апеляційного оскарження. Відповідно до 287 Кодексу право подати касаційну скаргу мають учасники справи та особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки. Необхідно звернути увагу на дослідження переліку рішень, які можуть бути оскаржені у касаційному порядку.

Підставами касаційного оскарження є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права. Не підлягають касаційному оскарженню: 1) рішення, ухвали суду першої інстанції та постанови, ухвали суду апеляційної інстанції у справах, рішення у яких підлягають перегляду в апеляційному порядку Верховним Судом; 2) судові рішення у малозначних справах, крім випадків, якщо: а) касаційна скарга

стосується питання права, яке має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовчої практики; б) особа, яка подає касаційну скаргу, відповідно до цього Кодексу позбавлена можливості спростувати обставини, встановлені оскарженим судовим рішенням, при розгляді іншої справи; в) справа становить значний суспільний інтерес або має виняткове значення для учасника справи, який подає касаційну скаргу; г) суд першої інстанції відніс справу до категорії малозначних помилково.

Студенти мають дослідити порядок та строк подання касаційної скарги, її форму і зміст.

Судовими рішення, що можуть бути оскаржені в апеляційному порядку, є рішення та ухвали суду, перелік яких наведено уч. 1 ст. 287 Кодексу.

Під час вивчення теми необхідно ознайомитися із порядком, підставами та наслідками залишення без руху та повернення касаційної скарги, порядком прийняття та розгляду касаційної скарги. Необхідно дати визначення відзиву на касаційну скаргу, з'ясувати у чому полягає відмова від касаційної скарги.

Досліджуючи особливості безпосереднього касаційного розгляду, потрібно звернути увагу на межі перегляду справи в касаційній інстанції. Слід звернути увагу, що переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, суд касаційної інстанції в межах доводів та вимог касаційної скарги та на підставі встановлених фактичних обставин справи перевіряє правильність застосування судом першої чи апеляційної інстанції норм матеріального і процесуального права. Суд касаційної інстанції не має права встановлювати або вважати доведеними обставини, що не були встановлені у рішенні або постанові суду чи відхилені ним, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими, збирати чи приймати до розгляду нові докази або додатково перевіряти докази. У суді касаційної інстанції не приймаються і не розглядаються вимоги, що не були предметом розгляду в суді першої інстанції. Зміна предмета та підстав позову у суді касаційної інстанції не допускається. Суд не обмежений доводами та вимогами касаційної скарги, якщо під час розгляду справи буде виявлено порушення норм процесуального права, які є обов'язковою підставою для скасування рішення, або неправильне застосування норм матеріального права.

Студентам потрібно ознайомитися із порядком та строками розгляду апеляційної скарги.

Повноваженнями суду апеляційної інстанції викладені у ст. 308 Кодексу. Суд касаційної інстанції за результатами розгляду касаційної скарги має право: 1) залишити судові рішення судів першої інстанції та апеляційної інстанції без змін, а скаргу без задоволення; 2) скасувати судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій повністю або частково і передати справу повністю або частково на новий розгляд, зокрема за встановленою підсудністю або для продовження розгляду; 3) скасувати судові рішення повністю або частково і ухвалити нове рішення у відповідній частині або змінити рішення, не передаючи справи на новий розгляд; скасувати постанову суду апеляційної інстанції повністю або частково і залишити в силі рішення суду першої інстанції у відповідній частині; 5) скасувати судові рішення суду першої та

апеляційної інстанції повністю або частково і закрити провадження у справі чи залишити позов без розгляду у відповідній частині; 6) у передбачених Кодексом випадках визнати нечинними судові рішення судів першої та апеляційної інстанції повністю або частково і закрити провадження у справі у відповідній частині; 7) у передбачених Кодексом випадках скасувати свою постанову (повністю або частково) і прийняти одне з рішень, зазначених в пунктах 1-6 частини першої цієї статті.

Студентам необхідно ретельно дослідити та вивчити підстави для скасування або зміни рішень повністю або частково, а також наслідки таких рішень суду касаційної інстанції. Для цього слід детально дослідити положення ст.ст. 310-313 Кодексу.

Також, слід звернути увагу, що порушення норм процесуального права є обов'язковою підставою для скасування судового рішення суду першої інстанції та ухвалення нового судового рішення, якщо: 1) справу розглянуто неповноважним складом суду; 2) в ухваленні судового рішення брав участь суддя, якому було заявлено відвід і підстави його відводу визнано судом апеляційної інстанції обґрунтованими; 3) справу (питання) розглянуто господарським судом за відсутності будь-якого учасника справи, не повідомленого належним чином про дату, час і місце засідання суду (у разі якщо таке повідомлення є обов'язковим), якщо такий учасник справи обґрунтовує свою апеляційну скаргу такою підставою; 4) суд прийняв судові рішення про права, інтереси та (або) обов'язки осіб, що не були залучені до участі у справі; 5) судові рішення не підписано будь-ким із суддів або підписано не тими суддями, які зазначені у рішенні; 6) судові рішення ухвалено суддями, які не входили до складу колегії, що розглядала справу; 7) суд розглянув у порядку спрощеного позовного провадження справу, яка підлягала розгляду за правилами загального позовного провадження.

Необхідно з'ясувати зміст постанови суду касаційної інстанції, який описується ст. 315 Кодексу.

Окремим питанням є вивчення положень щодо порядку розгляду касаційних скарг на ухвали господарських судів. Відповідно до ч.1 ст. 304 Кодексу ухвали судів першої та апеляційної інстанції можуть бути оскаржені в касаційному порядку у випадках, передбачених [п. 2](#) і [3](#) частини першої статті 287 Кодексу. Студентам потрібно дослідити порядок та особливості розгляду касаційних скарг даної категорії.

Слід звернути увагу, що вказівки, що містяться у постанові суду касаційної інстанції, є обов'язковими для суду першої та апеляційної інстанції під час нового розгляду справи. Постанова суду касаційної інстанції не може містити вказівок для суду першої або апеляційної інстанції про достовірність чи недостовірність того чи іншого доказу, про переваги одних доказів над іншими, про те, яка норма матеріального права повинна бути застосована і яке рішення має бути прийнято за результатами нового розгляду справи.

Термінологічне завдання: суд касаційної інстанції, касаційна скарга, відзив на касаційну скаргу, строк касаційного оскарження.

Методичне завдання:

1. Складіть проект касаційної скарги скарги на постанову суду апеляційної інстанції та рішення суду першої інстанції.
2. Складіть проект касаційної скарги скарги на постанову суду апеляційної інстанції.

Рекомендована література:

1. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. д. ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М. М. Ясинка – К.: Алерта, 2018. – 500 с.
2. Васильченко Т., Причко О. ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ за новими правилами. Книга-інфографіка /– К.: Алерта, 2018. – 472 с.
3. Лебідь В.І., Матвеев П.С., Матвеева С.П. Зразки документів з приватного права /– К.: Алерта, 2018. – 154 с.
4. Бойко В.Я. Зразки процесуальних документів в господарському та адміністративному судочинстві. /– К.: Дакор, 2018. – 250 с.
5. Світличний О.П. Господарський процес: підручник. – К.: НУБіП, 2016. – 337 с. ^[1]_[SEP]
6. Балюк І. А. Господарське процесуальне право: Навч. посібник.: КНЕУ, 2008. – 224 с.
7. Васильєв С. В. Господарський процес України : підручник. – К.: ЭСПАДА, 2010. – 288 с.
8. Господарське процесуальне право України : навч. посібник / В.Л. Костюк, К.М. Біда, В.В. Бонтлаб [та ін.]; за заг. ред. В. Л. Костюка. – К. : Ін Юре, 2009 – 223 с.
9. Господарське процесуальне право України: Підручник / За ред. О. І. Харитонові. – К.: Істина, 2008. – 360 с.
10. Чернадчук В. Д., Сухонос В. В., Нагребельний В. П. та ін. Господарське процесуальне право України: Підручник / В.Д. Чернадчук, В.В. Сухонос, В.П. Нагребельний, Д. М. Лук'янець; За заг. ред. к.ю.н. В.Д. Чернадчука. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 331 с.
11. Чернадчук В.Д., Сухонос В. В. Основи господарського процесуального права України: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 220 с.
12. Подцерковний О. Проблеми в адаптації та наближенні до практики новел проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.35-44.
13. Бобкова А., Банасько О. Новели проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.45-50.
14. Найченко А.М. Інформаційні технології в господарському судочинстві України та зарубіжних країн/ Науковий вісник публічного і приватного права. 2017. Випуск 6. Том 3. С. 9-13.

11. Перегляд судових рішень за нововиявленимабо виключними обставинами.

Практичні заняття – 2 години

Питання для обговорення:

1. Поняття нововиявлених та виключних обставин.
2. Підстави перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами.
3. Порядок і строк подання заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами.

4. Форма і зміст заяви.
5. Відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами.
6. Порядок перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами або виключними обставинами.

Методичні рекомендації:

Вивчення даної теми передбачає засвоєння студентами положень Глави 3 Розділу IV Господарського процесуального кодексу України.

Перш за все студентам потрібно досягнути визначеності щодо поняття нововиявлених та виключних обставин, а також з'ясувати які саме обставини відносяться до зазначених категорій.

Так, слід засвоїти, що підставами для перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами є: 1) істотні для справи обставини, що не були встановлені судом та не були і не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою, на час розгляду справи; 2) встановлений вироком або ухвалою про закриття кримінального провадження та звільнення особи від кримінальної відповідальності, що набрали законної сили, факт надання завідомо неправильного висновку експерта, завідомо неправдивих показань свідка, завідомо неправильного перекладу, фальшивості письмових, речових чи електронних доказів, що потягли за собою ухвалення незаконного рішення у цій справі; 3) скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення судового рішення, що підлягає перегляду. Разом з тим, необхідно звернути увагу, що не є підставою для перегляду рішення суду за нововиявленими обставинами: 1) переоцінка доказів, оцінених судом у процесі розгляду справи; 2) докази, які не оцінювалися судом, стосовно обставин, що були встановлені судом.

Підставами ж для перегляду судових рішень у зв'язку з виключними обставинами є: 1) встановлена Конституційним Судом України неконституційність (конституційність) закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого (не застосованого) судом при вирішенні справи, якщо рішення суду ще не виконане; 2) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні цієї справи судом; 3) встановлення вироком суду, що набрав законної сили, вини судді у вчиненні злочину, внаслідок якого було ухвалено судове рішення.

Також під час вивчення теми потрібно ознайомитися із порядком і строком подання заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами, її формою і змістом, порядком та особливостями перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами або виключними обставинами.

Термінологічне завдання: нововиявлені обставини, виключні обставини.

Методичне завдання:

1. Складіть проект заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами.
2. Складіть проект заяви про перегляд судового рішення за виключними обставинами.

Рекомендована література:

1. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. д. ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М. М. Ясинка – К.: Алерта, 2018. – 500 с.
2. Васильченко Т., Причко О. ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ за новими правилами. Книга-інфографіка /– К.: Алерта, 2018. – 472 с.
3. Лебідь В.І., Матвеев П.С., Матвеева С.П. Зразки документів з приватного права /– К.: Алерта, 2018. – 154 с.
4. Бойко В.Я. Зразки процесуальних документів в господарському та адміністративному судочинстві. /– К.: Дакор, 2018. – 250 с.
5. Світличний О.П. Господарський процес: підручник. – К.: НУБіП, 2016. – 337 с. [1]
6. Балюк І. А. Господарське процесуальне право: Навч. посібник.: КНЕУ, 2008. – 224 с.
7. Васильєв С. В. Господарський процес України : підручник. – К.: ЭСПАДА, 2010. – 288 с.
8. Господарське процесуальне право України : навч. посібник / В.Л. Костюк, К.М. Біда, В.В. Бонтлаб [та ін.]; за заг. ред. В. Л. Костюка. – К. : Ін Юре, 2009 – 223 с.
9. Господарське процесуальне право України: Підручник / За ред. О. І. Харитонової. – К.: Істина, 2008. – 360 с.
10. Чернадчук В. Д., Сухонос В. В., Нагребельний В. П. та ін. Господарське процесуальне право України: Підручник / В.Д. Чернадчук, В.В. Сухонос, В.П. Нагребельний, Д. М. Лук'янець; За заг. ред. к.ю.н. В.Д. Чернадчука. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 331 с.
11. Чернадчук В.Д., Сухонос В. В. Основи господарського процесуального права України: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 220 с.
12. Подцерковний О. Проблеми в адаптації та наблизенні до практики новел проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.35-44.
13. Бобкова А., Банасько О. Новели проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.45-50.
14. Про відсутність підстав для перегляду судових рішень у зв'язку з виключними обставинами (п.2 ч.3 ст. 320 Господарського процесуального кодексу України)./ Право України. 2018. Випуск 2. С.255-262.

12. Виконання рішення у господарських справах.

Практичні заняття – 2 години

Питання для обговорення:

1. Обов'язковість виконання рішень, ухвал, постанов господарського суду.
2. Відповідальність за невиконання рішень, ухвал, постанов.
3. Наказ господарського суду: зміст і порядок пред'явлення до виконання.
4. Строк для пред'явлення наказу до виконання.

5. Поновлення пропущеного строку для пред'явлення наказу до виконання.
6. Відстрочення або розстрочення виконання рішення.
7. Зміна способу та порядку виконання рішення, ухвали, постанови.
8. Зупинення виконання судового рішення.
9. Поворот виконання.
10. Заміна сторони виконавчого провадження.
11. Судовий контроль за виконанням судових рішень.

Методичні рекомендації:

Відповідно до статті 129¹ Конституції України судові рішення є обов'язковим до виконання, держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку, контроль за виконанням судового рішення здійснює суд.

Вивчення даної теми передбачає засвоєння студентами положень Розділу V Господарського процесуального кодексу України, а також Закону України "Про виконавче провадження".

Вивчення теми передбачає, ознайомлення студентів зі змістом, порядком і строком пред'явлення до виконання наказ господарського суду, поняттям та обставинами відстрочення або розстрочення виконання рішення, зміни способу та порядку виконання рішення, ухвали, постанови, підставами та порядком зупинення виконання судового рішення.

Також студентам необхідно дослідити поняття повороту виконання рішення суда, з'ясувати підстави та порядок його реалізації.

Сторони виконавчого провадження мають право звернутися до суду із скаргою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до Кодексу, порушено їхні права. Судовий контроль за виконанням судових рішень здійснюється у порядку, який передбачений Розділом VI Господарського процесуального кодексу України. Потрібно з'ясувати його зміст, порядок та особливості здійснення.

Також, необхідно звернути увагу, що відповідно до ст. 382 Кримінального кодексу України умисне невиконання вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили, або перешкоджання їх виконання є підставою кримінальної відповідальності.

Термінологічне завдання: виконавче провадження, судовий наказ, поворот виконання.

Рекомендована література:

1. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. д. ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М. М. Ясинка – К.: Алерта, 2018. – 500 с.

2. Васильченко Т., Причко О. ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ за новими правилами. Книга-інфографіка /– К.: Алерта, 2018. – 472 с.
3. Лебідь В.І., Матвеев П.С., Матвеева С.П. Зразки документів з приватного права /– К.: Алерта, 2018. – 154 с.
4. Бойко В.Я. Зразки процесуальних документів в господарському та адміністративному судочинстві. /– К.: Дакор, 2018. – 250 с.
5. Світличний О.П. Господарський процес: підручник. – К.: НУБіП, 2016. – 337 с. [1]
6. Балюк І. А. Господарське процесуальне право: Навч. посібник.: КНЕУ, 2008. – 224 с.
7. Васильєв С. В. Господарський процес України : підручник. – К.: ЭСПАДА, 2010. – 288 с.
8. Господарське процесуальне право України : навч. посібник / В.Л. Костюк, К.М. Біда, В.В. Бонтлаб [та ін.]; за заг. ред. В. Л. Костюка. – К. : Ін Юре, 2009 – 223 с.
9. Господарське процесуальне право України: Підручник / За ред. О. І. Харитонової. – К.: Істина, 2008. – 360 с.
10. Чернадчук В. Д., Сухонос В. В., Нагребельний В. П. та ін. Господарське процесуальне право України: Підручник / В.Д. Чернадчук, В.В. Сухонос, В.П. Нагребельний, Д. М. Лук'янець; За заг. ред. к.ю.н. В.Д. Чернадчука. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 331 с.
11. Чернадчук В.Д., Сухонос В. В. Основи господарського процесуального права України: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 220 с.
12. Подцерковний О. Проблеми в адаптації та наближенні до практики новел проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.35-44.
13. Бобкова А., Банасько О. Новели проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.45-50.

13. Проведення у справах про оскарження рішень третейських судів та про видачу наказів на примусове виконання рішень третейських судів.

Практичні заняття – 2 години

Питання для обговорення:

1. Оскарження рішення третейського суду.
2. Підстави для скасування рішення третейського суду.
3. Ухвала господарського суду у справі про оскарження рішення третейського суду.
4. Форма і зміст заяви про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду.
5. Порядок розгляду заяви про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду.
6. Підстави для відмови у видачі виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду.
7. Ухвала господарського суду про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду або про відмову у його видачі.

Методичні рекомендації:

У питанні розгляду заяв про оскарження рішень третейських судів слід

застосовувати положення Глави 1 Розділу VII Господарського процесуального кодексу України у їх взаємозв'язку з приписами Закону України «Про третейські суди».

Студентам потрібно ознайомитися із порядком оскарження рішення третейського суду, формою і змістом заяви про скасування рішення третейського суду. Слід звернути увагу, що рішення третейського суду може бути скасовано лише у разі, якщо: 1) справа, у якій прийнято рішення третейського суду, не підвідомча третейському суду відповідно до закону; 2) рішення третейського суду прийнято у спорі, не передбаченому третейською угодою, або цим рішенням вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди. Якщо рішенням третейського суду вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди, то скасовано може бути лише ту частину рішення, що стосується питань, які виходять за межі третейської угоди; 3) третейську угоду визнано судом недійсною; 4) склад третейського суду, яким прийнято рішення, не відповідав вимогам закону; 5) третейський суд вирішив питання про права та обов'язки осіб, які не брали участі у справі.

У питаннях щодо видачу наказу на примусове виконання рішень третейських судів слід застосовувати положення Глави 2 Розділу VII Господарського процесуального кодексу України у їх взаємозв'язку з приписами Закону України «Про третейські суди».

Студенти мають ознайомитися із порядком видачі наказу на примусове виконання рішення третейського суду, формою і змістом заяви про видачу виконавчого документа, порядком розгляду такої заяви. Необхідно звернути увагу, що заява про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду подається до апеляційного господарського суду за місцем проведення третейського розгляду протягом трьох років з дня ухвалення рішення третейським судом. Разом з цим, відповідно до ст.355 Кодексу суд відмовляє у видачі наказу на примусове виконання рішення третейського суду, якщо: 1) на день ухвалення рішення за заявою про видачу наказу рішення третейського суду скасовано судом; 2) справа, у якій прийнято рішення третейського суду, не підвідомча третейському суду відповідно до закону; 3) пропущено встановлений строк для звернення за видачею наказу, а причини його пропуску не визнані господарським судом поважними; 4) рішення третейського суду прийнято у спорі, не передбаченому третейською угодою, або цим рішенням вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди. Якщо рішенням третейського суду вирішені питання, які виходять за межі третейської угоди, то скасовано може бути лише ту частину рішення, що стосується питань, які виходять за межі третейської угоди; 5) третейська угода визнана недійсною; 6) склад третейського суду, яким прийнято рішення, не відповідав вимогам закону; 7) рішення третейського суду містить способи захисту прав та охоронюваних інтересів, не передбачені законом; 8) постійно

діючий третейський суд не надав на вимогу господарського суду відповідну справу; 9) третейський суд вирішив питання про права та обов'язки осіб, які не брали участі у справі.

Термінологічне завдання: третейський суд, виконавчий документ

Рекомендована література:

1. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. д. ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М. М. Ясинка – К.: Алерта, 2018. – 500 с.
2. Васильченко Т., Причко О. ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ за новими правилами. Книга-інфографіка /– К.: Алерта, 2018. – 472 с.
3. Лебідь В.І., Матвеев П.С., Матвеева С.П. Зразки документів з приватного права /– К.: Алерта, 2018. – 154 с.
4. Бойко В.Я. Зразки процесуальних документів в господарському та адміністративному судочинстві. /– К.: Дакор, 2018. – 250 с.
5. Світличний О.П. Господарський процес: підручник. – К.: НУБіП, 2016. – 337 с. [1]
6. Балюк І. А. Господарське процесуальне право: Навч. посібник.: КНЕУ, 2008. – 224 с.
7. Васильєв С. В. Господарський процес України : підручник. – К.: ЭСПАДА, 2010. – 288 с.
8. Господарське процесуальне право України : навч. посібник / В.Л. Костюк, К.М. Біда, В.В. Бонтлаб [та ін.]; за заг. ред. В. Л. Костюка. – К. : Ін Юре, 2009 – 223 с.
9. Господарське процесуальне право України: Підручник / За ред. О. І. Харитонові. – К.: Істина, 2008. – 360 с.
10. Чернадчук В. Д., Сухонос В. В., Нагребельний В. П. та ін. Господарське процесуальне право України: Підручник / В.Д. Чернадчук, В.В. Сухонос, В.П. Нагребельний, Д. М. Лук'янець; За заг. ред. к.ю.н. В.Д. Чернадчука. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 331 с.
11. Чернадчук В.Д., Сухонос В. В. Основи господарського процесуального права України: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 220 с.
12. Подцерковний О. Проблеми в адаптації та наближенні до практики новел проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.35-44.
13. Бобкова А., Банасько О. Новели проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.45-50.

14. Проведення у справах за участю іноземних осіб. Відновлення втраченого провадження.

Практичні заняття – 2 години

Питання для обговорення:

1. Процесуальні права і обов'язки іноземних суб'єктів господарювання.
2. Підсудність судам справ за участю іноземних суб'єктів господарювання.
3. Звернення господарських судів із судовим дорученням до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави.
4. Зміст і форма судового доручення про надання правової допомоги.

5. Виконання в Україні судових доручень іноземних судів.
6. Виконання доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів.
7. Виконання судових доручень закордонними дипломатичними установами України.
8. Відновлення господарським судом втраченого судового провадження.

Методичні рекомендації:

Статтею 365 Господарського процесуального кодексу закріплено, що іноземні особи мають такі самі процесуальні права та обов'язки, що і громадяни України та юридичні особи, створені за законодавством України, крім винятків, встановлених законом або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Під час вивчення теми студентам потрібно ознайомитися із питаннями щодо визначення підсудності судам справ за участю іноземних суб'єктів господарювання та його особливостями.

Необхідно визначити поняття звернення господарських судів із судовим дорученням до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави, ознайомитися зі змістом і формою судового доручення про надання правової допомоги, а також із питаннями виконання в Україні судових доручень іноземних судів.

На завершення вивчення як теми так і дисципліни в цілому, необхідно з'ясувати питання щодо відновлення господарським судом втраченого судового провадження. Ці питання регламентована Розділом VII Господарського процесуального кодексу України. Необхідно звернути увагу, що у справах про відновлення втраченого судового провадження заявник звільняється від сплати судових витрат, а у разі подання завідомо неправдивої заяви судові витрати, понесені іншими учасниками справи, відшкодовуються заявником у повному обсязі, про що суд постановляє ухвалу.

Термінологічне завдання: іноземний суб'єкт, судове доручення, дипломатична установа, втрачене судове провадження.

Рекомендована література:

1. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. д. ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М. М. Ясинка – К.: Алерта, 2018. – 500 с.
2. Васильченко Т., Причко О. ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕС В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ за новими правилами. Книга-інфографіка /– К.: Алерта, 2018. – 472 с.
3. Лебідь В.І., Матвеев П.С., Матвеева С.П. Зразки документів з приватного права /– К.: Алерта, 2018. – 154 с.
4. Бойко В.Я. Зразки процесуальних документів в господарському та адміністративному судочинстві. /– К.: Дакор, 2018. – 250 с.
5. Світличний О.П. Господарський процес: підручник. – К.: НУБіП, 2016. – 337 с.^[1]_[SEP]
6. Балюк І. А. Господарське процесуальне право: Навч. посібник.: КНЕУ, 2008. – 224 с.

7. Васильєв С. В. Господарський процес України : підручник. – К.: ЭСПАДА, 2010. – 288 с.
8. Господарське процесуальне право України : навч. посібник / В.Л. Костюк, К.М. Біда, В.В. Бонтлаб [та ін.]; за заг. ред. В. Л. Костюка. – К. : Ін Юре, 2009 – 223 с.
9. Господарське процесуальне право України: Підручник / За ред. О. І. Харитонові. – К.: Істина, 2008. – 360 с.
10. Чернадчук В. Д., Сухонос В. В., Нагребельний В. П. та ін. Господарське процесуальне право України: Підручник / В.Д. Чернадчук, В.В. Сухонос, В.П. Нагребельний, Д. М. Лук'янець; За заг. ред. к.ю.н. В.Д. Чернадчука. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 331 с.
11. Чернадчук В.Д., Сухонос В. В. Основи господарського процесуального права України: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 220 с.
12. Подцерковний О. Проблеми в адаптації та наближенні до практики новел проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.35-44.
13. Бобкова А., Банасько О. Новели проекту Господарського процесуального кодексу України. / Право України. 2017. Випуск 9. С.45-50.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 року.
2. Господарський процесуальний кодекс України від 6 липня 1991 року.
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року.
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року.
5. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 року.
6. Про Вищу раду юстиції: Закон України від 15 січня 1998 року.
7. Про доступ до судових рішень: Закон України від 22 грудня 2005 року.
8. Про судовий збір: Закон України від 8 липня 2011 року.
9. Про інформацію : Закон України 2 жовтня 1992 року.
10. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14 травня 1992 року.
11. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24 лютого 1994 року.
12. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 року.
13. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року.
14. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Закон України від 15 травня 2003 року.
15. Про третейські суди: Закон України від 11 травня 2004 року.
16. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 року.
17. Про деякі питання практики застосування Господарського процесуального кодексу України судами першої інстанції: постанова Пленуму Вищого господарського суду України No 18 від 26 грудня 2011 року.
18. Про деякі питання практики призначення судової експертизи: постанова Пленуму Вищого господарського суду України No 4 від 23 березня 2012 року.
19. Про деякі питання визнання правочинів (господарських договорів) недійсними: постанова Пленуму Вищого господарського суду України No 11 від 29 травня 2013 року.
20. Про деякі питання практики застосування розділу VI Господарського процесуального кодексу України: постанова Пленуму Вищого господарського суду України No 7 від 21 лютого 2013 року.
21. Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин: постанова Пленуму Вищого господарського суду України No 6 від 17 травня 2011 року.
22. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності постанова Пленуму Вищого господарського суду України No 12 від 17 жовтня 2012 року.
23. Про деякі питання практики розгляду справ за участю іноземних підприємств і організацій: роз'яснення Президії Вищого господарського суду України No 04–5/608 від 31 травня 2002 року.
24. Про визначення засад формування колегії суддів та особливостей розподілу справ відповідно до Положення про автоматизовану систему документообігу суду (затвердженого рішенням Ради суддів України від 26 листопада 2010 року No 30): збори суддів Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних.
25. Про затвердження Інструкції з діловодства в господарських судах України: наказ Державної судової адміністрації України No28 від 20 лютого 2013 року.
26. Кодекс суддівської етики: затверджений XI з'їздом суддів України від 22 лютого 2013 року.
27. Директива Європейського Парламенту та Європейської Ради про окремі аспекти медіації у цивільних і торговельних справах від 21 травня 2008 року.